

PANONIJA

828 so z reformo postale vse krajinne osvojitve Frankov v avarskih vojnah, del bavarske V prefektore in s tem del Bavarskega kraljestva Ludvika Nemškega. Podlaga temu kraljestvu je bil zakon o delitvi frankovske države med 3 cesarjeve sinove iz 817. Po njem so Ludviku Nemškemu pripadla Bavarska in ozemlja slovanskih plemen na JV Bavarske. Poleg Bavarske je postala Karantanija znotraj V prefektore, tisti temelj moči, ki je 876/877 omogočil Ludvikovemu sinu Karlmanu in vnuku Arnulfu dosego naslova vzhodno-frankovskega kralja. Pribina – ok. 833 v povečano V prefekturo, s prostora S od Donave, pribežal slovanski knez v Nitri Pribina s sinom Kocljem. Njegov beg naj bi bil povezan z Moravani. Pribino je na fr. drž. Ozemlju sprejel prefekt Bavarske V krajinne Ratbod in ga v Regensburgu predstavil vzhodno-frankovskemu vladarju Ludviku Nemškemu. Na njegov ukaz je slovanski knez prejel krst. Pribina je imel dobre odnose z bavarsko-frankovsko aristokracijo še ko je vladal v Nitri. Njegova žena je izvirala iz grofovskega rodu bavarskih Wilhelmincev. Morda je prav zaradi nje salzburški nadškof ok. 828 posvetil cerkev v Nitri – tj. prva znana cerkev na slovanskem prostoru S od Donave. Pribina je kmalu prišel v spor z Ratbodom, saj je hotel lastno politično in gospodstvo ureditev. Zato je s sinom in spremstvom pobegnil k Bolgarom, od tam pa k slovanskemu knezu Ratimirju – ponovno je prišel na ozemlje, ki je bilo pod frankovsko kontrolo. Nato se je Pribinova skupina premaknila proti SZ, prestopila Savo in prišla na področje grofa Salacha v Karniolo oz. Kranjsko. Salach je pobotal Pribino in Ratboda. Ok. 840 mu Ludvik Nemški podeli v fevd obsežno ozemlje Z od Blatnega jezera. Ob izlivu reke Zale v jezero je zgradil prestolnico, ki je ležala na stičišču starih, antičnih cest. Blatenski kostel je postal središče Pribinove gospodstvene tvorbe. Tu je začel zbirati ljudstva in jih množiti po vsej zemlji. Tam so bili že naseljeni drobci Avarov, Slovanov in Gepidov – začeli so prihajati novi kolonisti iz Karantanije, s slovanskega sveta S od Donave in tudi z Bavarske. Osrednjo Panonijo med Rabo, Dravo in Donavo je zajel etnogenetski proces zlivanja različnih etničnih skupin. Vendar so prevladovali Slovani. Ko se je Pribinov položaj v Panoniji utrdil so se Salzburgu odprla vrata v pokrajino, ki mu je cerkveno pripadala že od 796. V Pribinovi »kneževini« je bilo najmanj 17 cerkva posvečenih za časa nadškofa Liuprama. V Blatenskem kostelu je Pribina zgradil 3 cerkve. Nekatere pričajo, da so kraji pod Pribinovim nadzorom segali od Rabe na S do Pečuja na J in do Ptuja (= mesto z izjemno antično tradicijo) na Z. Ptuj je bil v zgodnjem sr. veku edem najpomembnejših krajev v današnji Sloveniji. Pomen mu je dajal zlasti kamniti most preko Drave, postavljen v pozni antiki. 874 je bila posvečena že 2. Cerkev – zgraditi jo je dal Kocelj. 847 je Ludvik Nemški Pribini kot nagrado za uspešno delo podelil v last vse, kar je imel prej kot fevd. Podelil mu je še grofovski mandat in ga s tem postavil za nosilca državne oblasti. Poleg grofa je imel med svojimi ljudmi še vedno položaj gentilnega kneza. Listina iz 860 ga zadnjič omenja živega in označuje kot kneza, njegovo gospodstvo območje pa kot kneževino. Viri označujejo sina Koclja kot naslednika v grofovski in knežji oblasti – imajo ga za grofa Slovanov in panonskega kneza. Pribino so 861 ubili prav tisti Moravani, pred katerimi je nekoč bežal. 854 zaradi verolomnosti odstavijo prefekta Ratboda in na njegovo mesto Ludvik Nemški 856 postavi sina Karlmana. Karlman je v Vzhodni marki uveljavil energično in samostojno politiko. 858 z moravskim knezom Rastislavom sklene mir in zavezništvo. Upre se očetu. V nameri, da si ustvari samostojno gospodstvo je v letih 857-861 s področja celotne V marke pregnal grofe in panonsko in karantansko mejo zasedel s svojimi privrženci. Takrat naj bi Pribina umrl. Ludvik je podelil velike ozemeljske komplekse bavarski cerkvi in velikašem na gospodstvenem področju sina Karlmana, da bi si povrnil izgubljeno ozemlje. Med temi darovnicami je najpomembnejša »Magna Carta«, ki jo je 860 prejela salzburška nadškofija. Salzburg je s tem dobil številne dvore, ki so se raztezali od Melka ob Donavi do starokarantanskega prostora z Gospo Sveto. Ta listina je priča vedno večjega gospodarskega in političnega pomena Karantanije znotraj V marke. Karlman in nato Gundakar sta imela položaj prefekta v celotni V marki in sta bila postavljena na čelo Karantancev. 865 sta se Ludvik in Karlman pobotala. Poseben položaj Karantanije pod Karolingi, Karlmana in Arnulfa, je ostal močno poudarjen. Pod Arnulfom, ki je prevzel oblast nad Karantanijo in Panonijo, je Karantanija označena kot regnum oz. posebno gospodarsko območje.

Ciril in Metod

Politične razmere na V so se umirile, vendar le za kratek čas. S od Donave, na Moravskem, sta že od 863 delovala ugledna bizantinska misijonarja, brata Konstantin in Metod iz Soluna. Oba sta bila filozofsko izobražena; poznala sta slovanski jezik svoje makedonske domovine. Konstantin je sestavil slovanski črkopis glagolico – z njo sta zapisovala liturgične tekste, ki sta jih prevedla. S slovanskim bogoslužjem sta začela na Moravskem, vendar sta se zaradi odpora fr. latinske duhovščine umaknila prek Donave h Koclju, ki je močno vzljubil slovanske knjige. Na povabilo papeža Nikolaja II. sta se odpravila v Rim, kjer ju je sprejel novi papež Hadrijan II. Interesi bratov so se pokrili z novo V politiko rimske kurije. Rim je zase zahteval neomejeno cerkvenoupravno oblast nad nekdanjim Ilirikom (tudi Panonija). 869 je Konstantin (Ciril) v Rimu umrl; papež je poslal Metoda kot svojega legata »za Slované« in škofa knezom Rastislavu, Svetopolku in Koclju. Stari sovražniki so se združili. Metod je prišel le do Koclja, ki ga je spet poslal v Rim, kjer ga je papež imenoval za nadškofa S od Drave ležeče Panonije in Moravske in mu podelil naslov sirmijskega metropolita – Sirmium je bil že takrat v bolg. rokah. Delovanje nadškofa Metoda in njegovih učencev v Kocljevi Panoniji je bilo tako silovito, da se je morala salzburška cerkev umakniti. To je bilo mogoče le s podporo Koclja. Ta odločitev je bila popoln prelom s fr. politiko njegovega očeta Pribine. Kocljeva zasluga je bila, da se je v letih 870-873 ogroženi slovanski misijon obdržal. 870 so bavarski škofovski nasprotniki ujeli Metoda in ga označili kot vsiljivca. V Salzburgu naj bi dali sestaviti spis o spreobrnjenju Bavarcev in Karantancev, belo knjigo, proti Metodu. Šele po ostri intervenciji papeža Janeza VIII. je bil Metod izpuščen. Nekaj časa je bil še pri Koclju, kateremu so zaradi tega grozili bavarski škofje, nato pa je šel na Moravsko (po 874), kjer je ostal do smrti 885. Kocelj se v fr. Panoniji ni obdržal. Iz zgodovine je izginil ok. 876, ko oblast nad Panonijo prevzame Karlmanov sin Arnulf. Po Arnulfovi listini naj bi bil Kocelj obtožen veleizdaje. Le v Kocljevi Panoniji je med leti 867-874 prišlo do stika in povezave med slovanskimi molitvenimi obrazci karantanskega misijona in stisl. teksti Konstantina in Metoda in njunih učencev. Ta povezava se še bolj odraža v najstarejšem slovanskem zakoniku, v Zakonu sodnem ljudem, ki je verjetno Metodovo delo in povezuje bizantinske (vzhodnorimske) in bavarske pravne norme.